

Nr 520

Av herr **Ohlin m. fl.**, *angående bostadspolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 427 i Första kammaren)

Bostadsbyggandets omfattning och planering

Vid krigets slut 1945 beräknades antalet bostadslägenheter i Sverige till 2,10 miljoner. 1960 hade antalet ökat till 2,67 miljoner eller med ca 27 %. Den volymmässiga ökningen var emellertid avsevärt högre, emedan de tillkommande lägenheterna genomsnittligt var större än de 1945 befintliga och de under den nämnda femtonårsperioden bortsanerade.

Ökningen av bostadsbyggandet har emellertid efter kriget skett i avsevärt långsammare takt än hela nationalproduktens tillväxt. Den sistnämnda ökade från 1946 till 1962 i fasta priser räknat med något över 80 % medan bostadsinvesteringarna inkl. underhåll samtidigt endast ökade med knappt 40 %. Från och med 1962 har bostadsinvesteringarnas och nationalproduktens ökning beräknats till, resp. beräknats bli, nedanstående:

Ar	Bostadsinvesteringar inkl. underhåll	Nationalprodukten
1962/63	+ 7,0 %	+ 4,9 %
1963/64	+ 9,5 %	+ 7,3 %
1964/65	+ 2,0 %	+ 3,5 %
1965/66	+ 0,5 %	+ 4,0 %

Som synes ökade bostadsinvesteringarna procentuellt mer än nationalprodukten under 1963 och 1964. Under 1965 har enligt nu föreliggande beräkningar ökningen varit ändå svagare för bostadssektorn än för hela nationalprodukten. För 1966 räknar regeringen med fullständig stagnation av bostadsbyggandet.

Detta finner vi ej godtagbart. Som framgår av det ovanstående uppnådde bostadsinvesteringarna endast en knappt hälften så stor procentuell ökning mellan åren 1946 och 1962 som nationalprodukten. Vid en återblick förefaller detta desto mera olyckligt som under samma tid efterfrågan på bostäder icke blott stegrats på grund av stigande realinkomster utan även genom generella subventioner, bostadsrabatter och bibehållande av hyresregleringen. Bostadsinvesteringarnas andel av nationalprodukten minskade i själva verket från ca 8,5 % 1946 och 1947 till under 6 % 1951 och 1952. Därefter inträffade en svag återhämtning till omkring 6,5 % 1962. Bostadsbyggnadsutredningen påpekar också att bostädernas andel av de totala in-

vesteringarna gått ned från 30 % 1946 och 1947 (liksom 1939) till 20 % under 1950- och 1960-talen.

Vi erinrar om att sedan lång tid tillbaka vid upprepade tillfällen förslag förelagts riksdagen om en väl förberedd stegring av bostadsbyggandet genom program för en flerårsplanering. Dessa förslag har avvisats av regeringspartiet. Frånvaron av tillfredsställande planering har självklart lett till en ryckig och mindre rationell produktion. Vi noterar nu i och för sig med tillfredsställelse att regeringen i år lägger fram sitt eget första förslag av denna art. Förslaget är icke tillräckligt beträffande bostadsbyggandets omfattning. Det har även andra brister, till vilka senare vi återkommer.

Vad nu bostadsproduktionens omfattning under de närmast framförliggande åren beträffar erinrar vi till att börja med om det senaste för två år sedan framlagda och då avvisade flerårsprogrammet. Detta baserades på en genomsnittlig stegring i det *ordinarie* programmet för bostadsinvesteringar i nybyggnader med vad *antalet* lägenheter beträffar 25 % under loppet av fem år. Ökningen av investeringsvolymen skulle emellertid bli högre då man också räknade med som nödvändig en förskjutning mot en större andel för småhus i hela produktionen. Vid sidan av planeringen av det ordinarie programmet borde också en konjunkturreserv omfattande åtminstone 10 000 lägenheter förberedas, så att det ordinarie bostadsbyggnadsprogrammet kunde ökas därmed, därest konjunkturförloppet skulle göra detta möjligt. Utvecklingen under 1965 har icke aktualiserat användning av en sådan reserv. Vi vill likväl framhålla att bostadsinvesteringarna representerar endast ungefär en tredjedel av samtliga investeringar i byggnader och anläggningar. Ganska måttliga förskjutningar inom de andra två tredjedelarna kan således leda till friställande av en för ökat bostadsbyggande användbar kapacitet. Vi understryker därför ånyo angelägenheten av att upprätthålla en konjunkturreserv för bostadsbyggande av här angiven art.

Av omstående tabell framgår dels den faktiska utvecklingen av bostadsbyggandet, dels innebörden av regeringens nu framlagda flerårsprogram och dels innebörden av det 1964 av folkpartiet framlagda flerårsprogrammet.

Den effektivitetsförsämrande ryckigheten i regeringens bristfälliga planering avspeglas mycket tydligt i siffrorna för påbörjade nya bostadsbyggen. De ger en bild av kraftiga pådrag, åtföljda av inbromsningar och bakåtfärder. Antalet färdigställda lägenheter visar i motsats här till en något så när jämnt stigande kurva. Stegningen i färdigställandet hade sannolikt blivit ännu större och jämnare om kastningarna i igångsättningen hållits inom rimliga gränser. Det är uppenbart, att långsamheten i ökningen av igångsättningen 1961 åtföljd av den branta ökningen med icke mindre än 17 000 lägenheter 1962 ledde till stockningar, häftig ansvällning av antalet under byggnad varande lägenheter och risker för förlängning av byggnads-

År	Antal påbörj. lägenheter	Antal färdiga lägenheter	Förändr. av ant. under byggn.	Reg. progr. påbörjade	Vårt program påb.	Vår konjunk- turresev	Vårt program inkl. konj- reserv
1960	72 300	68 300	+ 4 000				
1961	76 500	73 800	+ 2 700				
1962	92 700	75 100	+ 17 600				
1963	87 100	81 400	+ 5 700				
1964	96 000	87 200	+ 9 800		85 000	10 000	95 000
1965	88 000 ¹⁾	95 000 ¹⁾	— 7 000		90 000	10 000	100 000
1966				92 000	94 000	10 000	104 000
1967				90 000	98 000	10 000	108 000
1968				90 000	102 000	10 000	112 000
1969				—	106 000	10 000	116 000
1970				—	110 000 ²⁾	12 000 ²⁾	122 000 ²⁾

1) Beräknade siffror.

2) Ingick ej i 1964 års program (se nedan)

tiderna, som man sökte motverka genom att åter minska igångsättningen 1963. Därefter kom ett nytt häftigt uppåtryck 1964, åtföljt av ytterligare inbromsning 1965. Denna synes dock i verkligheten ha blivit något mindre tvär än de ovan angivna beräknade siffrorna ger vid handen. Som en kontrast till denna ryckighet hänvisar vi till den jämna stegringen av den ordinarie igångsättningen i 1964 års program.

Ehuru *utrustningsstandard*en i efter kriget byggda lägenheter starkt förbättrats i jämförelse med den genomsnittliga nivån i de äldre husen är vår *utrymmesstandard* ännu ej i västeuropeisk toppklass. Samtidigt har en svår brist mätt i antal lägenheter uppstått. Att avhjälpa bostadsbristen och den kvarstående trångboddheten kan därför betraktas som en social angelägenhet av utomordentlig betydelse. Om detta skall lyckas kräves enligt vår mening under flera år framåt en kontinuerlig ökning av bostadsproduktionen i minst samma takt som nationalinkomsten ökar. Detta gäller även om en åtstramning av efterfrågan genom avveckling av subventioner och hyresreglering kommer till stånd.

Vi förordar därför att statsmakterna nu övergår till tillämpning av det program som förelades riksdagen 1964. Det innebär alltså att den ordinarie igångsättningen av nya bostadsbyggen för 1966 skall fastställas till 94 000 lägenheter i stället för enligt regeringsförslaget 92 000. Prognosen för bostadsbyggandets volymmässiga nivå under 1966 är givetvis osäker. Regeringens antagande om helt oförändrad nivå under innevarande år är emellertid alldeles tydligt även ett uttryck för regeringens önskemål och avsikter. En sådan målsättning kan vi alltså ej acceptera i den situation på bo-

stadsmarknaden som föreligger. Den ökning av igångsättningen med 2 000 lägenheter, som vi i enlighet med 1964 års program förordar, torde komma att leda till en ökning av bostadsinvesteringarna med ca 2 % under 1966 i jämförelse med stagnationen enligt regeringsförslaget. Detta är mindre än nationalinkomstens antagna ökning under samma tid. Med hänsyn till det pressade samhällsekonomiska läget, vilket i sin tur måste betraktas som en konsekvens av regeringens ekonomiska politik, anser vi oss emellertid nu icke kunna räkna med mer än en sådan ringa ökning under 1966. Om särskilda omständigheter skulle föranleda en ändring i denna situation bör naturligtvis en del av den av oss förordade konjunkturreserven tagas i anspråk.

Vårt förslag beträffande igångsättningen under 1966 skulle i jämförelse med regeringens innebära ett med 100 à 150 milj. kr. ökat investeringsutrymme för bostäder. Den bättre planering som vårt förslag förutsätter bör kunna leda till en mer effektiv användning av de engagerade resurserna. Riksbankens åtgärder bör självklart inriktas på att möjliggöra genomförandet av det av statsmakterna fastlagda bostadsbyggnadsprogrammets totala omfattning men icke syfta till en detaljreglering av krediter olika byggnadsföretag emellan. Vi vill framhålla att de justeringar av den kommunala upplåningen och av näringslivets upplåning, som med anledning härav kan bli erforderliga, är procentuellt sett obetydliga och icke behöver rubba den allmänna strävan att nu satsa hårdare på industriinvesteringar, vilken vi ansluter oss till.

Regeringens program för igångsättning under åren närmast efter det innevarande anges, som framgår av ovanstående tabell, till 90 000 lägenheter för såväl 1967 som 1968. Inrikesministern framhåller att detta program icke avser att ange målet för bostadsproduktionens omfattning under dessa år utan endast skall ha funktionen att underlätta byggandets planering på något längre sikt. För den totala bostadsproduktionen omfattar emellertid alltså regeringens förslag en treårsperiod. Dessutom föreslår inrikesministern att för s. k. industriellt bostadsbyggande skall nu beräknas en särskild ram om 10 000 lägenheter per år under en femårsperiod framåt. Denna ram bör rymmas inom totalramen för varje år. Anledningen till att en femårsperiod föreslås för industriellt byggande uppges vara att en treårsperiod skulle vara för kort för en tillfredsställande planering härav.

För vår del anser vi att en treårsperiod är för kort för att medgiva kommuner och byggnadsföretag tillfredsställande tid för planering och projektering när det gäller bostadsbyggande över huvud taget. Vi anser vidare att även om inrikesministerns program för 1967 och 1968 endast avser att skapa säkerhet för ett visst minimiutrymme för erhållandet av bostadslån, så är riskerna betydande för att detta minimiutrymme blir i viss mån utslagsgivande för bebyggelseplanering och byggnadsprojektering. Därige-

nom skulle den nödvändiga tillväxten av bostadsbyggandet kunna hämmas.

Vi förordar således, att riksdagen nu fastställer ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram för åren 1966 t.o.m. 1970. Vi har därför, som framgår av tabellen, lagt ett ytterligare år till 1964 års program och förutsätter att bostadsbyggnadsprogrammet skall årligen kompletteras. Vårt ordinarie program innebär alltså en kontinuerlig ökning från 94 000 lägenheter för 1966 till 110 000 lägenheter för 1970. Dessutom bör i enlighet med vad som ovan anförts en konjunkturreserv planeras.

Vi vill i detta sammanhang beröra en speciell fråga, nämligen om bostadsbyggnadsprogrammet även bör omfatta åldringsbostäder. Sådana bostäder inräknas nu i programmet, och åtskilliga kommuner som vill göra en satsning på åldringsbostadsbyggande måste disponera en betydande andel av sin byggnadskvot för sådana ändamål. Det kan ifrågasättas om pensionsbostäderna till fullo bör räknas som bostadslägenheter ingående i kvoten. De omfattar i allmänhet endast ett eller eventuellt två rum och kök och tar i anspråk mindre pengar, material och arbetskraft än vanliga bostäder i genomsnitt. Många skäl talar för att nu stimulera byggandet av åldringsbostäder, och denna uppfattning har också i skilda sammanhang kommit till uttryck i riksdagen, bl. a. vid 1964 års beslut i åldringsvårdsfrågor. Departementschefen uttalar i årets statsverksproposition att Kungl. Maj:t bör, om så prövas lämpligt, kunna föreskriva att bostadsmyndigheterna i sina beslut om den statsfinansierade bostadsproduktionens lokala fördelning skall kunna uttrycka denna fördelning i rumsenheter. Vi förutsätter att det av oss berörda spörsmålet beaktas i detta sammanhang.

Vid bifall till vårt förslag om ett femårigt ordinarie bostadsbyggnadsprogram enligt ovan blir någon särskild ram för s. k. industriellt byggande knappast nödvändig.

Vi fäster en utomordentlig vikt vid de stora möjligheter till produktivitetshöjningar som ett industrialiserat och beträffande byggnadsdelarna standardiserat byggande öppnar. Industrialiserat byggande är ett mycket vidare begrepp än s. k. elementbyggande i den mening som nu vanligen inlägges i detta ord.

Vi anser att ett särskilt sammansatt organ, bestående av företrädare för parterna på byggnadsarbetsmarknaden och näringsfrihetsrådet jämte av rådet utsedda opartiska experter, bör tillsättas. Organets uppgift skulle vara dels att följa hur rationaliseringsframsteg inom byggnadsindustrien slår igenom i form av ett förbilligande av produktionen och dels att beräkna vilka produktivitetssökningar som kan uppnås vid ett genomförande av industrialiserat byggande med standardiserade delar. En sådan undersökning skulle kunna ge anledning till en utvidgning av det oss framlagda programmet.

Däremot anser vi det osäkert om bästa sättet att främja en produktivi-

tetshöjning av här angiven art är att ge statskrediter till elementfabriker. Elementbyggande i den mer inskränkta mening som nu blivit vanlig medför en mycket betydande effektivisering, och några svårigheter att få krediter till fabriker för dylika element torde knappast uppstå.

Ett visst statligt stöd till försöksverksamhet kan dock vara befogat. Vi förutsätter att regeringen, innan riksdagen tar ställning till anslaget till lånefonden för maskinanskaffning, närmare redovisar de kriterier som skall gälla för anslagets fördelning.

Vi vill i detta avseende till sist framhålla att det stöd åt effektivisering inom byggnadsindustrien och åt s. k. industriellt byggande, som lämnas genom det av oss förordade femårsprogrammet med dess större möjlighet till fasthet och kontinuitet i planering, projektering och produktion, för närvarande under alla förhållanden torde få den helt dominerande betydelsen i detta avseende.

Någon ökning av anslaget till lånefonden för bostadsbyggande på grund av våra här framställda förslag torde icke erfordras, emedan den nedan av oss föreslagna omläggningen av lånegränserna för olika företagsformer till likvärdiga villkor medger utlåning till ett större antal lägenheter inom en oförändrad låneram.

I en till 1962 års riksdag avgiven motion, i vilken, i likhet med vad som många gånger skett från vårt håll, hävdades angelägenheten av en större produktion av småhus, en fråga som vi närmare återkommer till nedan, uttalades beträffande problemen med bebyggelseplanläggning bl. a. följande:

I samband med en önskvärd övergång till en större andel av enfamiljshus i hela bostadsproduktionen bör riksdagen — — — också betona hur synnerligen angeläget det är, att stads- och regionplaneringen i tid inriktar sig på en dylik förändring av bostadsbyggandets struktur. — — — Större möjligheter kommer att finnas till ett mindre abrupt och mera harmoniskt möte mellan stad och landsbygd. Bebyggelsetyperna kommer att med en klok planering kunna flyta in i varandra på ett mjukare sätt än för närvarande, förbindelserna mellan de olika typerna kommer att bli livligare. I en sådan utveckling ligger också väsentliga fördelar av olika slag för omfattande områden inom den nuvarande landsbygden. Det är en framsynt regionplaneringsuppgift att också förverkliga dessa.

I motionen förordades att bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, efter inhämtande av uppgifter från kommunala och regionala organ, till Kungl. Maj:t skulle inkomma med förslag till sådan medverkan från statens sida till planerings- och andra åtgärder som kunde vara erforderliga för upprättande av kommunala och regionala bostadsförsörjningsplaner under beaktande av inträffade och väntade befolkningsförändringar.

Beträffande den kommunala markberedskapen hänvisar vi till de detaljerade handlingslinjer som i detta sammanhang redovisats av folkpartiets och centerpartiets samarbetsdelegation. Vi förutsätter att förslag till underlättande av markförvärv i syfte att förbättra bostadsförsörjningen inom kort kommer att föreläggas riksdagen. När det gäller planeringsfrågor av det slag som beröres i det ovan angivna citatet har bostadsbyggnadsutredningen i sitt betänkande "Höjd bostadsstandard" anfört flera tungt vägande synpunkter. Utredningen framhåller bl. a. att det f. n. råder en besvärande brist på planeringskunnig personal och att planeringsrutinerna är i behov av effektivisering. Generalplaner, kommunala byggnadsprogram samt stads- och byggnadsplanering fungerar inte smidigt och samspelet mellan dem är, säger utredningen, oklart.

Utredningen anför vidare bl. a., vilken tankegång nära ansluter sig till den ovannämnda motionen, att på riksplanet det samråd mellan verkschefer och andra av planeringsfrågorna berörda, som erfordras för samordningen, bör organiseras i fasta former. För detta ändamål anser utredningen det böra övervägas att bygga ut det organ som inrättats för samordningen av de lokaliseringspolitiska frågorna till en samhällsbyggnadsberedning.

Utredningen anser att det för den regionala planeringen behövs ett motsvarande organ på länsplanet. Den förordar att det tillsätts en utredning för översyn av planinstitutet. Denna utredning bör diskutera samordningen mellan stadsplanering och husprojektering och klara ut principerna för gränsdragningen mellan de statliga och kommunala organens ansvar och befogenheter.

Om utredningens uppslag säger inrikesministern endast helt kort, att de synpunkter den framfört på samhällsplaneringens metodik torde få övervägas i annat sammanhang. Frågan om samordning mellan kommuner och länsmyndigheter beträffande dessa frågor bör, anser inrikesministern, vila i avvaktan på länsförvaltningsutredningens förslag. Den enda reella åtgärd i syfte att främja en bättre regional och kommunal planering, som inrikesministern föreslår, är att kommunblocken skulle i vissa fall få tjäna som lokala enheter för resursfördelningen.

För vår del vill vi icke nu i detalj taga ställning till de av bostadsbyggnadsutredningen framförda synpunkterna. Vi vill heller icke motsätta oss att en prövning sker av kommunblockens möjligheter att tjäna som organ för resursernas geografiska fördelning inom ett större område. De av regeringen planerade åtgärderna i detta sammanhang bör dock underställas riksdagens prövning.

Vi är övertygade om att det redan har visat sig och inom en nära framtid kommer att än klarare visa sig, att de nuvarande formerna för stads-, byggnads- och regionplanering icke är till fyllest som tjänliga instrument

för en god samhällsplanering. Vi anser därför att den av bostadsbyggnadsutredningen föreslagna utredningen snarast bör komma till stånd.

Sammanfattningsvis vill vi alltså under detta avsnitt föreslå riksdagen:

1) att, med avslag på regeringens förslag om ett s. k. garanterat minimiprogram för igångsättande av 92 000 nya lägenheter under 1966 och en garantiram för statliga lån motsvarande 90 000 lägenheter för vardera av åren 1967 och 1968, i stället besluta fastställa ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram omfattande

för 1966	94 000 lägenheter	
„ 1967	98 000	„
„ 1968	102 000	„
„ 1969	106 000	„
„ 1970	110 000	„

samt att dessutom förorda upprättandet av en konjunkturreserv omfattande 10 000 lägenheter för vart och ett av åren 1966 t.o.m. 1969 samt 12 000 lägenheter för 1970, avsedda att tagas i bruk om den ekonomiska utvecklingen skulle göra detta möjligt,

2) att regeringen efter samråd med byggnadsarbetsmarknadens parter och med näringsfrihetsrådet tillsätter ett organ, bestående av företrädare för dessa instanser jämte opartiska experter, med uppgift att följa hur rationaliseringsframstegen inom byggnadsindustrien slår igenom samt beräkna den utökning av föreliggande bostadsbyggnadsprogram som ett industriellt byggandes produktivitetshöjande effekt skulle kunna medföra,

3) att till lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien anvisa ett investeringsanslag av 5 milj. kr. i stället för av regeringen begärda 15 milj. kr.,

4) att besluta hemställa hos regeringen om utredning av de olika planinstitutens funktioner, samordningen mellan planering och husprojektering samt principerna för gränsdragningen mellan de statliga, regionala och kommunala organens ansvar och befogenheter i detta sammanhang och i huvudsaklig överensstämmelse med bostadsbyggnadsutredningens förslag.

Bostadsbyggandets struktur och fördelning. Miljöfrågor

Av de 1945 befintliga 2,1 miljonerna lägenheter utgjordes nära 1,2 miljon av småhuslägenheter. Det var 56 %. Av de 1960 befintliga 2,67 miljonerna lägenheter utgjordes ej mer än 1,26 miljon av småhuslägenheter. Det var 47 %. Ser man på lägenheternas storlek inom hela beståndet har utvecklingen varit något mer gynnsam. (Bostadsbyggnadsutredningens målsättning för 1975 anges också).

	1945 %	1960 %	1975 %
Ett rum och kök och mindre lägenheter	38	26	15
Två rum och kök	31	32	25
Tre rum och kök och större	31	42	60
	100	100	100

Ökningen av procentandelen för tre rum och kök och större lägenheter mellan 1945 och 1960 faller i helt dominerande utsträckning på trerumslägenheterna, som ökat från 16 till 23 %. Fyrrumslägenheterna har ökat från 8 till 11 % medan andelen femrumslägenheter och större är oförändrad.

Småhusbyggandets andel av hela bostadsproduktionen har länge varit låg i Sverige. Den uppgick under åren 1931—1935 till 34 % och under åren 1936—1940 till 28 %. Under de fem-sex första åren efter kriget höll sig småhusproduktionen på ungefär samma nivå som i slutet av trettioalet vad beträffar andelen av bostadsbyggandet för att sedan falla till ett minimum av 18 % 1953. Därefter skedde en snabb uppgång till nära 30 % 1955. Sedan föll andelen åter för att under de senaste fem åren ha legat nära eller på trettioprocentnivån. Det verkar som om denna skulle bli något av en magisk gräns, svår att passera. Lyckas inte detta kommer andelen lägenheter i småhus av hela beståndet att sjunka till ett vid internationella jämförelser mycket dåligt tal. Det är bl. a. för att underlätta en väsentlig stegring av småhusbyggandet till 50 % av nyproduktionen som vi förordat en skyndsam utredning beträffande modernisering av planeringsinstitut och planeringsmetoder. I Danmark byggs ca 60 % av lägenheterna som småhus, i Norge ca 65 %. Det finns föga skäl betvivla att en åtminstone 50-procentig andel för småhusen i nyproduktionen skulle väl svara mot den faktiska efterfrågan.

Bland de starka skäl som i övrigt talar för ett ökat småhusbyggande i vårt land vill vi särskilt nämna följande:

1. Vi har tidigare pekat på småhusbebyggelsens värde ur miljösynpunkt i synnerhet för barnfamiljerna. Bl. a. är de i dag så aktuella bullerproblemen av väsentligt mindre omfattning i småhusområden än i hyreshusområden.

2. Det föreligger enligt vår mening ett samband mellan pågående tätortskoncentration och fritidsbebyggelsens expansion. Fritidsutredningen bedömde det som sannolikt, att antalet fritidshus fram till slutet av 1960-talet ökar med "väsentligt mer än 300 000 hus". Samtidigt har det från annat håll antytts att knappheten på kapital — där f. ö. inte heller långtidsutredningen skönjer någon ljusning — kan komma att nödvändiggöra en icke oväsentlig begränsning av byggverksamheten för fritidsändamål. Det

är vår uppfattning att en del av de mänskliga behov, som normalt framkallar önskemål om förvärv av fritidshus, kan tillgodoses i en permanent bostad av småhusets typ. En ökad småhusandel skulle därför i varje fall i viss mån bidra till att reducera efterfrågan på fritidsbebyggelse och risken för ytterligare regleringsåtgärder, som annars kan behöva tillgripas.

3. Det är viktigt att göra klart för sig vilken roll småhusen kan spela i den pågående byggrationaliserings- och industrialiseringsprocessen. Förutsättningarna för prefabricering i stor skala av småhus kan antagas vara gynnsammare än för flerfamiljshus. För de senare medför en del elements-tyngd bl. a. stora transportproblem, vilka inte tillnärmelsevis har motsvarigheter i vad avser småhus.

4. Småhusbyggnation är sparbefrämjande. Ett målsparande underlättar givetvis kapitalanskaffningen för den berörda sektorn. Man kan emellertid konstatera att sparbenägenheten inte följer kostnadsutvecklingen. Kravet på kontantinsats vid småhusbyggande är vid nuvarande låga lånetak så högt, att tanken på ett eget hus för många människor ter sig orimlig. Med en målmedveten rationalisering av småhustillverkningen kunde tendensen sannolikt dämpas. Såsom vid allt övrigt bostadsbyggande är emellertid en god kommunal plan- och markberedskap i sin tur förutsättningen för att en rationalisering skall kunna ske.

Av dessa skäl anser vi att den ökning av bostadsbyggandet som vi förordar i första hand bör komma småhusen till godo.

Den sammansättning av hela bostadsbeståndet på lägenheter av olika storlekstyper som framträdde i 1960 års bostadsräkning visar fortfarande en genomsnittlig utrymmesstandard så låg att en höjning måste te sig som en självklar målsättning. Under senare år har en förbättring av nyproduktionens sammansättning inträffat. Från 1961 t.o.m. 1964 varierade i nyproduktionen antalet lägenheter om ett rum och kök och mindre mellan 18 och 21 % utan någon bestämd tendens. Lägenheterna om två rum och kök varierade mellan 23 och 18 % med en klart sjunkande tendens. Och lägenheterna om 3 rum och kök och större varierade mellan 58 och 62 % med en klart stigande tendens. Trerummaren passerade 1957 tvårummaren som den vanligaste lägenhetstypen. Tre- och fyrrummaren har sedan dess tillsammans legat på en ungefär oförändrad andel av hela nyproduktionen om ca 50 %.

I bilaga 13 till statsverkspropositionen uttalar inrikesministern:

Vid bestämmandet av lägenhetssammansättningen i de nya husen stå valet i stort sett mellan att bygga relativt stora lägenheter för att tillfredsställa efterfrågan från dem som vill höja sin utrymmesstandard och att bygga flera och mindre lägenheter för att i första hand ge bostäder åt dem som ingen bostad har. I regel blir det självfallet en fråga om att finna en lämplig medelväg mellan dessa båda alternativ. Med hänsyn till behovet att ur varje årsproduktion utvinna största möjliga antal nya lägenheter till

bostadsmarknaden synes den fördelning mellan små och stora lägenheter som har utvecklat sig under senare år vara relativt tillfredsställande. Det finns därför skäl som talar för att dessa proportioner under de närmaste åren bör i allt väsentligt bibehållas. Å andra sidan bör det understrykas att en alltför ensidig inriktning av byggandet på de mindre lägenhetstyperna i syfte att snabbare tillgodose efterfrågan från dem som saknar bostad kan leda till en olämplig snedvridning av bostadsbeståndet, som ger upphov till bristfenomen av en annan art.

Detta uttalande utmärker sig inte för någon högre grad av klarhet. Det är heller inte ägnat att förvåna, då inrikesministern utgår ifrån två alternativ som varken kan eller bör uppställas. Föreställningen att ett sådant antal lägenheter skulle kunna vinnas genom en nedprutning av rumsantalet i lägenheterna att därigenom ett avsevärt bidrag till bostadsbristens bekämpande uppnåddes är tydligen svårutrotlig. Icke desto mindre är den felaktig. Det som kräver de relativt sett verkligt stora kapitalinsatserna i bostäder är i främsta rummet kök, badrum och de moderna utrustningsdetaljer som är förknippade därmed, i flerfamiljshus trappuppgångar och hissar. Att lägga till ett rum i en lägenhet kostar litet i jämförelse med att bygga en lägenhet om ett rum och kök. Den vinst i form av ett ökat antal lägenheter som inom en given investeringsram skulle uppstå genom att krympa lägenheternas storleksordning beträffande antalet rum bleve ringa. Ännu mindre skulle den te sig i jämförelse med de vinster i fråga om lägenhetsantalet som kunde uppnås genom en ökning av bostadsbyggandets andel i den totala nationalinkomsten med en enstaka procent.

Ett resonemang av den alternativtyp i detta sammanhang, som inrikesministern för, är således över huvud taget inte relevant vid en bedömning av lägenheternas lämpliga storlek i den kommande bostadsproduktionen. För att göra denna bedömning kräves i stället någon uppfattning om det rimliga i de antaganden som bostadsbyggnadsutredningen gjort beträffande efterfrågans utveckling på detta område. En jämförelse mellan den faktiska sammansättningen av produktionen under åren 1961—1964 och den av utredningen under perioden 1960—1975 som erforderlig antagna för att dess för 1975 angivna mål skulle kunna uppnås under förutsättning av produktion av tillräckligt antal lägenheter visar följande:

	Faktisk produktion av olika lägenhetstyper i procent åren 1961—1964	Av utredningen som nödvändig angiven produktion %
Ett rum och kök och mindre lägenheter	19	10
Två rum och kök	20	19
Tre rum och kök	30	28
Fyra rum och kök	21 61	26 71
Fem rum och kök och större	10	17
	100	100

Antalet lägenheter som utredningen anser nödvändiga att uppföra perioden 1960—1975 uppgår till 1,5 milj. T. o. m. 1965 har under sextioalet hittills uppförts ca 480 000 lägenheter. Om under de återstående nio åren fram till 1975 skulle produceras drygt 1 milj. lägenheter, betyder detta alltså i genomsnitt 110 000 à 115 000 per år. Denna målsättning anser vi ingalunda orimlig. Den ansluter sig väl till en fortsättning av det av oss i det föregående föreslagna programmet för bostadsbyggandet 1966—1970 med ett visst utnyttjande av den av oss förordade extra konjunkturreserven. Detta är ett ytterligare skäl för riksdagen att förorda vårt program. Den ökning av småhusbyggandets andel i den totala bostadsproduktionen, som vi samtidigt anser erforderlig, skulle medföra att rumsfördelningen i de hädanefter uppförda lägenheterna anslöt sig ganska nära till det av utredningen uppställda målet. Sammansättningen av lägenhetstyperna i småhusbyggandet var nämligen under 1960-talets fem första år i genomsnitt ungefär följande. (Som jämförelse anges sammansättningen i flerfamiljshusen.)

	Småhus	Flerfamiljshus
Ett rum och kök och mindre lägenheter	3 %	26 %
Två rum och kök	2 %	28 %
Tre rum och kök	19 %	34 %
Fyra rum och kök	50 %	10 %
Fem rum och kök och större	26 %	2 %
	<hr/>	<hr/>
	100 %	100 %

I denna som i tidigare tabeller har lägenheter endast med kokvrå — men alltså icke med kök — räknats som ett rum och kök eller mindre även om de utöver kokvrån innehållit mer än ett rum. Deras antal är emellertid så litet att de inte påverkar den allmänna bilden. Om lägenhetssammansättningen inom såväl småhus som flerfamiljshus skulle förbli oförändrad i jämförelse med vad som varit fallet under de fem första åren av sextioalet — något som inrikesministern närmast synes böjd att förorda — men samtidigt andelen småhus i hela produktionen höjdes från nuvarande 30 % till ca 50 %, vilket regeringen *icke* vidtager några åtgärder för, skulle lägenhetsstorlekarna i en på detta sätt sammansatt produktion fördela sig enligt nedanstående. (Till jämförelse anges inom parentes åter de siffror utredningen ansett erforderliga.)

Ett rum och kök och mindre lägenheter	14,5 %	(10,0 %)
Två rum och kök	15,0 %	(19,0 %)
Tre rum och kök	26,5 %	(28,0 %)
Fyra rum och kök	30,0 %	(26,0 %)
Fem rum och kök och större	14,0 %	(17,0 %)
	<hr/>	<hr/>
Summa	100,0 %	(100,0 %)

De väsentliga avvikelserna mellan å ena sidan den fördelning, som skulle inträda vid en höjning av småhusbyggandet till 50 % av hela produktionen jämte i jämförelse med 1960-talets fem första år i övrigt oförändrad lägenhetsfördelning och å den andra utredningens bedömning, är alltså att antalet lägenheter om ett rum och kök och mindre fortfarande skulle bli för högt och antalet två rum och kök-lägenheter för litet.

Verkligheten motsvarar ju emellertid icke förutsättningarna för denna beräkning. Sex år av sextioalet har redan gått med en avsevärt sämre lägenhetsfördelning än den som skulle framträtt om småhusen uppnått en andel av 50 % av hela produktionen. Deras andel har som vi tidigare nämnt varit endast ca 30 %.

Nu har visserligen bostadsbyggnadsutredningens beräkningar av efterfrågeutvecklingen försetts med åtskilliga frågetecken från remissinstansernas sida. Härvid skall emellertid, förutom beaktande av att en lång tid redan har gått av den av utredningen studerade perioden, samtidigt hänsyn tagas till att utredningen, om trångboddheten enligt av den uppställda normer skulle vara helt avvecklad 1975, beräknat att rumsantalet utöver vad ovanstående kalkyler innebär skulle behöva ökas med 350 000. Antalet nytillkomna lägenheter skulle däremot inte behöva ökas. Utredningens definition på icke trångbodda hushåll är då högst två personer per boningsrum, kök och vardagsrum icke inräknade. Vidare anser utredningen att om krav på stigande utrustningsstandard också skall tillgodoses, vilket den dock betraktar som en sekundär angelägenhet, så skulle produktionsbehovet öka ännu något mera.

Vid en bedömning av alla dessa olika faktorer bör som ett grundläggande faktum hänsyn tagas till att utrymmesstandarden i vårt land fortfarande i nuläget måste betecknas som låg. Även om utredningen överskattat efterfrågans tillväxt under prognosperioden synes därför utan tvekan två huvudkrav ur utrymmessynpunkt kunna uppställas. Det ena utgör ett understrykande av angelägenheten att kraftigt höja småhusproduktionen. Det andra bör närmast gälla att i flerfamiljshusproduktionen lägenheterna om ett rum och kök eller mindre ytterligare inskränkes och i första hand tvårumslägenheternas antal ökas. Den sistnämnda förändringen skulle med säkerhet underlättas om de minsta lägenheterna fick bära sin skäligen andel av kostnaderna och icke som nu delvis subventionerades av de större lägenheterna.

Beträffande bostadsbyggandets geografiska fördelning måste man givetvis utgå från att ca 70 % av bristen f. n. finns inom de tre storstadsområdena och ytterligare 20 % i städer som har mellan 30 000 och 100 000 innevånare. Detta är den aktuella situationen. Denna kan så småningom i viss mån påverkas genom lokaliseringpolitiska åtgärder av olika slag. För när-

varande är det helt klart att en tillräcklig bostadsbyggnadskapacitet fortfarande ej uppnåtts inom de stora bostadsområdena.

Storstadsområdenas andel av det totala bostadsbyggande beträffande påbörjade resp. färdigställda lägenheter i hus med statliga bostadslån 1960—1965 framgår av nedanstående tabell.

År	Påbörjade	Färdigställda
1960	35 %	39 %
1961	35 %	36 %
1962	33 %	38 %
1963	37 %	33 %
1964	34 %	30 %
1965 (jan.-nov.)	37 %	34 %

Det är tydligt att under dessa år, då den faktiska bostadsbristen med stor sannolikhet skärpts i storstadsområdena, har någon relativ förbättring av deras andel i produktionen knappast inträffat.

För vår del anser vi att riksdagen bör ansluta sig till de av folkpartiets och centerpartiets samarbetsdelegation utformade riktlinjerna i detta avseende, vilka är av följande lydelse:

Bostadsproduktionen bör i takt med tillgängliga mark- och planresurser och med större målmedvetenhet inriktas på områden, där bostadsbristen är störst eller eljest skulle bli besvärande. Ansträngningar bör göras för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena genom en aktiv lokaliseringspolitik, som ger sysselsättning utanför dessa områden.

I detta sammanhang vill vi också framhålla att t. ex. en användning av näringslivets investeringsfonder på sådant sätt, att visserligen en del mindre verksamheter kommer till stånd inom glesbygdslån medan samtidigt därmed mångdubbelt större nyanläggningar kan göras inom de av bostadsbristen värst drabbade orterna, knappast förtjänar beteckningen god lokaliseringspolitik.

Beträffande miljöfrågorna anfördes i den motion som lade fram 1964 års program följande:

Det kan inte bestridas att en strävan efter att av ekonomiska skäl pressa in ett så stort antal lägenheter som möjligt på ett markområde i många fall inneburit en överexploatering av marken till förfång för bostadsmiljön. De metoder som tillämpats vid värdering av tomtmark för statlig belåning har bidragit till att utrymmet för lek- och parkeringsplatser blivit otillräckligt i stadsplanerna. Det är nödvändigt att lånereglerna utformas så att de stimulerar till skapande av en god bostadsmiljö. — — —

Allvarliga hot mot trivseln i bostäderna och betydande hälsorisker innebär den ökade luftföroreningen samt de såväl utifrån som inifrån kommande ljudstörningarna. Industrier och motortrafik medverkar till att luften blir osundare och till ökat buller. Även inifrån kommande ljudstörningar har ökat genom hissar, ventilationskanaler, bad- och toaletterum.

Ljudisoleringen i bostadsfastigheterna tycks inte ha förbättrats, utan många hävdar att den tvärtom blivit sämre. För de boendes trivsel och hälsa är det av stor vikt att luftföroreningar bekämpas samt att buller- och ljudstörningar minskas, dels genom åtgärder i samband med stadsplaneringen och dels genom en bättre ljudisolering av bostadshusen. På dessa områden är en intensiv forskningsverksamhet nödvändig.

För att säkerställa att de höga kraven på miljögestaltningen blir tillgodosedda i våra bostadsområden och att därvid hittillsvarande och kommande forskningsresultat tillämpas bör byggnadsstyrelsen i samverkan med bostadsstyrelsen till ledning för de lokala myndigheterna sammanfatta normer för utformningen av stadsplaneringen. Eftersom utformningen av stadsplanerna har en så avgörande betydelse för bostadsmiljön och därmed för hela bostadspolitiken förefaller det mest rationellt att det centrala organet för planarbetet, byggnadsstyrelsen, sorterar under samma departement som bostadspolitiken i övrigt. I den mån som erforderlig expertis på här berörda väsentliga miljöfrågor ej nu är företrädd inom byggnadsstyrelsen bör detta ämbetsverk förstärkas härmed.

Vi ansluter oss alltjämt till samma tankegångar och anser att riksdagen bör ge uttryck härför.

Under detta avsnitt föreslår vi alltså sammanfattningsvis att riksdagen beslutar:

1. att uppmana regeringen att vidtaga erforderliga åtgärder för att öka småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen till 50 %, vilket den väntade utvecklingen av efterfrågan synes motivera, och att uttala sig för att den ökning av denna produktion, som vi förordar, alltså i första hand bör komma småhusbyggandet till godo,

2. att uttala att en ökning av tvårumslägenheternas andel i nyproduktionen av flerfamiljshus likaledes ur efterfrågesynpunkt är önskvärt, varvid andelen för lägenheter om ett rum och kök eller mindre i motsvarande grad kan minskas,

3. att beträffande bostadsbyggandets geografiska fördelning uttala:

Bostadsproduktionen bör i takt med tillgängliga mark- och planresurser och med större målmedvetenhet inriktas på områden, där bostadsbristen är störst eller eljest skulle bli besvärande. Ansträngningar bör göras för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena genom en aktiv lokaliseringspolitik, som ger sysselsättning utanför dessa områden.

4. att beträffande miljöfrågornas betydelse ansluta sig till vad i motionen anförts.

Konkurrensvillkoren m. m.

I 1964 års motion anfördes beträffande konkurrensvillkoren mellan olika företag och företagsformer bl. a.:

Från vårt håll har i tidigare bostadsmotioner riktats kritik mot villkoren för den statliga bostadslångivningen, dels emedan de inte innebär kon-

kurrens på likvärdiga villkor mellan olika företagsformer och dels emedan räntesubventionen försvagar intresset för extra amorteringar på bostadslånen, varigenom sparandet inom bostadssektorn minskas.

Att ändra lånevillkoren så att extra amorteringar på bostadslånen blir mera lönande än insättningar i bank erbjuder inga svårigheter. Det kan enklast åstadkommas genom att den nuvarande räntesubventionen ersättes med ett löpande bidrag, som inkluderar såväl den ränteeftergift som riksdagen beslutar skall utgå för bottenlånen som den gällande räntenedsättningen på tertiärlånen. För bostadshus som ej har bunden tertiärlåneränta är den metoden fullt användbar, och den är för de boende likvärdig med den nuvarande metoden. Detta schablonbidrag har även den fördelen att konkurrensvillkoren blir mer likvärdiga, trots olikheter i lånegränserna. Det måste betraktas som stötande att ge det statliga hyresstödet i form av nedsatt ränta på lån som utgår till en företagsform med 15 % av den godkända byggnadskostnaden och till en annan med 30 %. Schablonbidraget bör avvägas så att det utgår med samma belopp oavsett företagsform.

— — —
Vi föreslår vidare att lånegränserna för kooperativa företag sänkes från 95 till 92 % och för s. k. allmännyttiga företag från 100 till 97 %. — — —

Erfarenheten synes ge vid handen att byggnadsproduktionen i alla länder verkar utan den internationella konkurrens som är vanlig inom de flesta andra näringsgrenar. Anledningen är den naturliga svårigheten att importera färdiga hus. Detta är för det första ett skäl för att inte minska utan tvärtom söka öka den grad av konkurrens som i alla fall kan förekomma. För det andra är det också ett skäl för att söka undanröja de mer eller mindre konstlade hinder som finnes för utländska byggnadsföretag att uppföra byggnader i Sverige. Därigenom skulle byggnadsindustrien komma närmare det läge varunder den svenska exportindustrien och den svenska hemmamarknadsindustri, som verkar i konkurrens med utländska företag, arbetar. Vi anser att riksdagen bör hemställa till regeringen om vidtagande av åtgärder i denna riktning. Härigenom skulle också kostnadsutvecklingen inom byggnadsindustrien gynnsamt kunna påverkas.

I detta avsnitt förordar vi således, att riksdagen skall besluta:

1. att ändra för olika företagsformer gällande lånevillkor så att likvärdighet uppnås på sätt i motionen angivits,
2. att i skrivelse till regeringen uttala att utländska byggnadsföretag bör beredas större möjligheter att uppföra byggnader och anläggningar i Sverige.

Subventionerna

Under en rad av år har vi tidigare lagt fram förslag om en sådan successiv avveckling av de generella bostadssubventionerna som kunde anses lämplig under då rådande samhällsekonomiska förhållanden och som kunde ske under ett rimligt bevarande av pariteten hos bostadskostnaderna i

hus av likvärdig kvalitet uppförda vid olika tidpunkter. I nuvarande statsfinansiella och samhällsekonomiska läge anser vi det befogat att taga ett betydligt större steg i denna riktning. Fortfarande bör dock paritetssynpunkten tilläggas stor vikt, inte minst med hänsyn till angelägenheten att så snabbt som möjligt och utan alltför stora ändringar av bostadskostnader och hyror komma fram till en fri hyresmarknad med lämpligt utformat besittningsskydd.

Regeringens förslag är i detta avseende icke fullt tillfredsställande.

Den kraftiga hyreshöjning mellan 8 och 17 % i fr. o. m. 1957 färdigställda hus, som förslaget innebär, reser i sin tur ett nytt paritetsproblem, i första hand vad gäller de tidigare under 1950-talet uppförda husen. Häråt gör regeringen nu ingenting. Vi anser att detta är olämpligt och föreslår nedan vissa åtgärder, ägnade att minska skärpan hos detta problem.

Under de sista åren av 1940-talet utgick en ortsdifferentierad kapitalsubvention till flerfamiljshus, motsvarande ett årligt bidrag om lägst 0,40 och högst 1,60 kr. per kvm lägenhetsyta. År 1951 tillkom en provisorisk höjning av tilläggslånet, motsvarande det kapitaliserade värdet av 4 kr. per kvm lägenhetsyta. Detta tilläggslån var inte ortsdifferentierat. Genom successiva sänkningar avvecklades det provisoriska tilläggslånet under tiden 1/1 1954—31/3 1957.

Genom beslut av 1953 års riksdag slutreglerades de tilläggslån som utgått under 1940-talet, varvid huvuddelen återkrävdes och resten efterskänktes. 1957 års riksdag beslöt att från och med den 1/1 1958 genomföra en begränsad amortering av de provisoriska tilläggslånen med ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett årligt bidrag av en krona per kvm lägenhetsyta. Någon ränta skulle inte utgå och amorteringstiden bestämdes till 25 år. År 1959 beslöts att såväl ortsdifferentierade som provisoriska tilläggslån skulle återbetalas intill ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av 2 kronor per kvm lägenhetsyta. Överskjutande belopp skulle alltjämt vara räntefritt och stående. 1961 beslöts emellertid att de till amortering uppsagda delarna av dessa lån skulle förräntas med 4 procent. Ny amorteringstid på 25 år skulle samtidigt börja löpa. 1963 års riksdag slutligen beslöt att utestående räntefria och amorteringsfria delar av tilläggslånen skulle efterskännas.

De årgångar flerfamiljshus det här gäller har alltså åtnjutit betydande förmåner genom att en del av kapitalet varit ränte- och amorteringsfritt under ett antal år. Till detta kommer att tertiärlåneräntan är bunden vid 3 procent, medan man för senare uppförda hus betalar 4 procent, samt att byggnadskostnaden var väsentligt lägre än för nyproduktionen. Betydande hyresklyftor har därför uppstått mellan dessa hus och senare uppförda, vilket förvärras genom de subventionsminskningar som nu föreslås för nyproduktionen. Dessa hyresklyftor kan inte minskas genom en höjning av ter-

tiärläneräntan till nuvarande nivå, vilket annars varit en naturlig utväg. Däremot är det ingenting som hindrar att man åstadkommer en viss mindre utjämning i hyresnivåerna genom en höjning av räntan på de tilläggsån som nu amorteras.

Vi föreslår därför att räntan på dessa lån från och med den 1 juli 1966 skall utgöra 6 procent. Det nu utestående kapitalet lär uppgå till drygt 900 milj. kr. En räntehöjning enligt vårt förslag innebär alltså en inkomstökning för staten med i runt tal 18 milj. kr. pr budgetår. Eftersom de utestående beloppen är ganska obetydliga per kvm lägenhetsyta, blir de hyreshöjningar som uppstår på grund av räntehöjningen mycket måttliga, de kommer att variera mellan cirka 0,50—1,50 kr. per kvm lägenhetsyta.

Vi föreslår alltså att riksdagen skall besluta höja räntan på nu amorteringspliktiga tilläggsån från 4 % till 6 %. Subventionsminskningarna såväl enligt regeringens som vårt förslag bör träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1966.

Familjebostadsbidragen

Den avveckling av bostadssubventionerna som departementschefen föreslår medför hyreshöjningar som kan åstadkomma en tillfällig försämring av relationen hyra/inkomst. Vi finner dock att den föreslagna avvecklingen bör godtagas; reallönestegringen bör medföra att denna försämring blir kortvarig. För de ekonomiskt svagare familjerna kan dock belastningen bli besvärande och försämrar deras möjligheter att skaffa sig en lägenhet i nyproduktionen.

Vi föreslår därför att riksdagen beslutar om en viss förstärkning av familjebostadsbidragen för de ekonomiskt svagaste grupperna. Den fortgående standardstegringen medför ju att antalet familjer med mycket låga inkomster minskar undan för undan, vilket på längre sikt gör en generös behandling av dessa familjers bostadsfråga föga besvärande ur statsfinansiell synpunkt. En höjning av de lägsta inkomstgruppernas familjebostadsbidrag behöver inte heller utgöra något hinder för en framtida omläggning av familjepolitiken.

Vi föreslår därför att familjebostadsbidraget från den 1 juli 1966 för familjer med en beskattningsbar inkomst mellan 6 000—8 000 kr. skall utgå med 330 kr. per barn och för familjer med under 6 000 kr. beskattningsbar inkomst med 430 kr. per barn, vilket innebär en höjning med 100 kr. per barn. Det familjebostadsbidrag som utgår till ensamstående föräldrar bör också höjas med 100 kr. per barn. Den sammanlagda kostnadsökningen per budgetår enligt vårt förslag blir 33 milj. kr.

Vi hemställer,

att riksdagen måtte besluta

1. att godkänna ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram i

överensstämmelse med det av oss 1964 framlagda och med komplettering för 1970 upprepade förslaget innebärande igångsättning av

för 1966	94 000	lägenheter
„ 1967	98 000	„
„ 1968	102 000	„
„ 1969	106 000	„
„ 1970	110 000	„

samt att dessutom förorda upprättandet av en konjunkturreserv om 10 000 lägenheter för vart och ett av åren 1966 t.o.m. 1970;

2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t efter samråd med byggnadsarbetsmarknadens parter och med näringsfrihetsrådet tillsätter ett organ, bestående av företrädare för dessa instanser jämte opartiska experter, med uppgift att följa hur rationaliseringsframstegen inom byggnadsindustrien slår igenom samt beräkna den utökning av föreliggande bostadsbyggnadsprogram som ett vidgat industriellt byggande skulle kunna medföra;

3. att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av en utredning beträffande de olika planinstitutens funktioner, samordningen mellan planering och husprojektering samt principerna för gränsdragningen mellan de statliga, regionala och kommunala organens ansvar och befogenheter i detta sammanhang;

4. att beträffande bostadsbyggandets struktur och geografiska fördelning i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala

a) att erforderliga åtgärder bör vidtagas för att öka småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen till 50 %, vilket den väntade utvecklingen av efterfrågan motiverar, och vidare att den ökning av den totala produktionen, som ovan framlagda program innebär, alltså i första hand bör komma småhusbyggandet till godo,

b) att en ökning av tvårumslägenheternas andel i nyproduktionen av flerfamiljshus likaledes ur efterfrågesynpunkt synes önskvärd, varvid andelen för lägenheter om ett rum och kök eller mindre i motsvarande grad kan minskas,

c) att bostadsproduktionen i takt med tillgängliga mark- och planresurser och med större målmedvetenhet bör inriktas på områden där bostadsbristen är störst eller eljest skulle bli besvärande samt att ansträngningar bör göras för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena genom en aktiv lokaliseringpolitik, som ger sysselsättning utanför dessa områden,

d) att beträffande miljöfrågornas betydelse ge till känna vad i motionen anförts;

5. att ändring företages av för olika företagsformer gällande lånevillkor på sätt i motionen angivits så att likvärdighet beträffande konkurrensförhållanden uppnås;

6. att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att utländska byggnadsföretag bör beredas större möjligheter att utföra byggnader och anläggningar i Sverige i syfte att närma byggnadsindustriens konkurrensläge till det för exportindustrien eller för den under importkonkurrens arbetande hemmamarknadsindustrien rådande;

7. att räntan på nu amorteringspliktiga tilläggs lån skall fastställas till 6 % mot nuvarande 4 % i syfte att åstadkomma bättre paritetsförhållande beträffande hyrorna i under 1950-talet färdigställda hus samt att såväl denna subventionsminskning som den av Kungl. Maj:t föreslagna skall träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1966;

8. att familjebostadsbidraget från den 1 juli 1966 för familjer med en beskattningsbar inkomst mellan 6 000 och 8 000 kr. skall utgå med 330 kr. per barn och för familjer med en beskattningsbar inkomst under 6 000 kr. med 430 kr. per barn, vilket innebär en höjning med 100 kr per barn, och att härför bevilja ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 33 milj. kr. höjt anslag.

Stockholm den 26 januari 1966

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Elias Jönsson
i Ingemarsgården

Sven Gustafson
i Göteborg

Sven Antby

Ingemar Mundebo

Henning Gustafsson